

שב ואל תעשה !?

אלו שוינכלד

ידועה המחלוקת בעירובין יג: בין ב"ש וב"ה גבי כדאיות בריאת האדם האם נוח לו לאדם שנברא או עדיף לולא היה נברא! עצם העמדת השאלה תמוהה, ויותר מדהימה, המסקנה לה הגיעו לאחר שנתיים וחצי זמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואמרי לה ימשמש במעשיו. וצ"ע - מה פשר שאלה זו והרי הקב"ה הכריע בעצם בריאת האדם כי עדיף לו שנברא (הקב"ה מקור הטוב ורוצה בטובת בריותיו).

היאך? וכי מטילים דופי ח"ו במעשיו של הקב"ה?? ועוד קשה האם לפי המסקנה עלינו לחיות בתחושת אילוץ "אם הגענו לעולם זה ננסה לעשות כמה שיותר טוב אך לוואי לא היינו מגיעים למצב ירוד זה". גישה סה"כ די מתסכלת...

ניסיון להסבר מחלוקתם של ב"ש וב"ה יבואר ע"פ ההבנה כי התחבטו הם בשאלה נוקבת ביחס למהותו של האדם ויחסו למציאות הסובבת אותו. עד כמה האדם מטבעו נוטה להישאר קפוא על שמריו במקרים מסוימים המהווים סיכון למצבו הנוכחי או שמא טבע האדם לקחת סיכונים מחושבים להתמודד עימם וכך להתקדם!

פעמים רבות נתקל האדם בשאלות עקרוניות כאשר לא תמיד התשובות פשוטות ולא תמיד הדרך ליישומן קלה. פעמים רבות האדם צריך "לסכן" מצב נתון בו הוא נמצא ע"מ לנסות ולטפס לקומה נוספת, וקיים החשש כי יפול הוא למדרגה נמוכה בהרבה מהמצב ממנו הגיע. כעת על האדם מוטלת ההחלטה מהי הדרך בה ינקוט ומהו הסיכון אם בכלל אותו ייקח.

שנתיים וחצי דנו ב"ש וב"ה בשאלה זו ביחס למערכת השיקולים של האדם: האם נוטה הוא להיכנס לסיכון ע"מ שיוכל להתקדם, סיכון אשר יתכן שיגרום למפלתו, או שמא מעדיף האדם להישאר במצבו הנוכחי מחשש נפילה. נמנו וגמרו כי האדם מבחינתו, במערכת שיקוליו נוח לו לולא היה מגיע לעולם המורכב והלא פשוט הזה. הנשמה אשר היתה נמצאת במצב כה גבוה וכה קרובה לקב"ה בעולם שכולו טוב, לא יכולה לקחת סיכון ולרדת לעולם בו, הניסיונות רבים וקשים וכן הדרך איננה כה פשוטה - עד כאן מערכת שיקוליו של האדם! מבחינתו המצב הנוכחי הנתון, עדיף על אפשרות שונה הטומנת סיכון כל שהוא. כל מחלוקתם של ב"ש וב"ה התייחסה לבחינת המציאות בעיני האדם בלבד ללא גורמים נוספים!

אך לאחר שנכניס למערכת השיקולים של האדם ההכרעה האלוהית בשאלה נוקבת זו נבין כי הקב"ה כן ברא האדם. הקב"ה החליט שעל האדם כן לקחת סיכונים מחושבים והאדם לא תמיד יכול להתקדם בצורה פשוטה וברורה ללא סיכונים מסוימים.

הקב"ה בעצם בריאת האדם בנה "בנין אב" לכל מציאות חיינו, כי כאשר האדם יחשוף טבעו היותר פנימי, יופתע לגלות כי נוח לו לאדם שנברא וכי ע"מ להתקדם יצטרך האדם "להקריב" משהו מבסיסו האיתן עליו נשען. הגישה אותה למדנו הבורא יתברך בעצם בריאת האדם הינה הגישה הנינוחה והלא מתסכלת כי טוב לו לאדם לרדת לעולם מורכב זה, וכי נוח לו לאדם להתקדם ולבנות קומות נוספות.

חובתו של האדם לשמוע הזעקה בחלל האויר - "מנקודת מבטך, העדפתך היא שלא להגיע לעולמנו, זכור ההכרעה האלוהית! יש לקחת סיכונים מחושבים". האדם חייב להבין כי הפעילות המרוממת את המציאות יכולה להגיע אך ורק ע"י הקרבה מסוימת, פעמים נאלץ האדם להכריע בשאלות מורכבות אשר תוצאותיהם יהוו סיכון מסוים למצבו הנתון.

התופעה הידועה¹ בה אנשים מעדיפים "לזרום", להמשיך הלאה ולקבל המציאות כמות שהיא מסוכנת מאוד בכל המישורים ומחנכת את האדם לבינוניות ואדישות. רעיון זה מתבטא בכל שלבי החיים, החל בשיקוליו הפרטניים של האדם גבי החלפת חברותא, החלפת מוסכמות להם הורגל, גיוס לצבא, דרך החלטות הרות גורל ביחס לכיוונו הרוחניים. פעמים יאלץ לשנות כיווני מחשבה להם הורגל, פעמים ידרש לעזוב מקומו הקבוע (אולי אף לעזוב את חיי הישיבה...) וכלה במקרים כלל ציבוריים, כגון: הקמת מוסד, הקמת מדינה בעלת צביון מורכב, חשיפה לתרבות, הידברות עם קבוצות שונות וכו'. כולם נכללים בכותרת הסיכונים האפשריים! עלינו לזכור, "כגודל הסיכון כך גודל הסיכוי" - זאת למדנו ישירות מהקב"ה!

¹ לא אחת נתקלים אנו במקרים בהם הטענה הרווחת בקרב אנשים חשובים ורציניים הנה כדוגמת המשפט "טוב ציפור אחת ביד מעשרה ציפורים על העץ" (או לפחות מהחשש שיעופו מהיד). ובכל זאת לדין נאמר כי הסיכון וההקרבה הינם חלק בלתי נפרד מתהליך התקדמות האדם הפרטי.